Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
YVES BOT
25 päivänä heinäkuuta 2018 [1]

Asia C-247/17

Denis Raugevicius

(Ennakkoratkaisupyyntö – Korkein oikeus (Suomi))

Ennakkoratkaisupyyntö – Unionin kansalaisuus – SEUT 18 ja SEUT 21 artikla – Kolmannen valtion jäsenvaltiolle esittämä sellaisen unionin kansalaisen luovuttamista koskeva pyyntö, joka on toisen jäsenvaltion kansalainen ja joka on käyttänyt oikeuttaan liikkua vapaasti ensin mainitussa jäsenvaltiossa – Luovuttamispyyntö, joka on esitetty vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa eikä syytetoimia varten – Omien kansalaisten suojelu luovuttamiselta – Vapaan liikkuvuuden rajoitus – Rikoksen tehneiden henkilöiden rankaisematta jäämisen riskin estämistä koskeva tavoite – Tavoite parantaa tuomitun mahdollisuuksia sopeutua uudelleen yhteiskuntaan

1. Unionin tuomioistuimen on tämän ennakkoratkaisupyynnön johdosta täydennettävä oikeuskäytäntöään sellaisten Euroopan unionin kansalaisten luovuttamista koskevissa asioissa, jotka ovat käyttäneet oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalaisia he ovat.

2. Unionin tuomioistuimen 6.9.2016 antamastaan tuomiosta Petruhhin [2] lähtien vahvistama oikeuskäytäntö koskee kolmansien valtioiden tekemiä luovuttamispyyntöjä syytetoimia varten, kun taas käsiteltävä asia koskee Venäjän viranomaisten Suomen viranomaisille esittämää pyyntöä Liettuan ja Venäjän kansalaisen Denis Raugeviciuksen luovuttamiseksi rangaistuksen täytäntöönpanoa varten.

3. Ehdotan tässä ratkaisuehdotuksessa, että unionin tuomioistuin toteaa, että SEUT 18 ja SEUT 21 artiklaa on tulkittava siten, että kun kolmas valtio esittää pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa luovuttamispyynnön jäsenvaltiolle, johon unionin kansalainen, joka on toisen jäsenvaltion kansalainen, on siirtynyt, kyseisessä valtiossa määrätyn vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa varten, luovuttamispyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion on tutkittava, olisiko rangaistuksen täytäntöönpano tässä jäsenvaltiossa omiaan edistämään kyseisen henkilön sopeutumista uudelleen yhteiskuntaan, kun otetaan huomioon tuomitun henkilön liittymät tähän valtioon. Jos näin on, kyseisen jäsenvaltion on otettava käyttöön kaikki rikosoikeuden alan kansainvälisen yhteistyön välineet, jotka ovat sen käytettävissä pyynnön esittäneen kolmannen valtion suhteen, saadakseen viimeksi mainitun suostumuksen kyseessä olevan rangaistuksen täytäntöönpanoon alueellaan mahdollisesti sen jälkeen, kun rangaistus on mukautettu vastaamaan sen rikoslainsäädännössä samanluonteisesta rikoksesta säädettyä rangaistusta.

1 Alkuperäinen kieli: ranska.

2 C-182/15, EU:C:2016:630.

I Asiaa koskeva oikeussäännöt

A Eurooppalainen luovuttamissopimus

4. Rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta 13.12.1957 tehdyn Euroopan neuvoston eurooppalaisen yleissopimuksen [3] 1 artiklan sanamuoto on seuraava:

”Sopimusvaltiot sitoutuvat luovuttamaan toisilleen tässä yleissopimuksessa vahvistettujen määräysten ja ehtojen mukaisesti kaikki ne henkilöt, joita vastaan vaatimuksen esittäneen osapuolen asianomaisten oikeusviranomaisten toimesta pannaan vireille oikeudenkäynti rikoksesta tai jotka mainittujen viranomaisten toimesta ovat etsintäkuulutetut rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanoa varten.”

5. Eurooppalaisen luovuttamissopimuksen 6 artiklassa, jonka otsikko on ”Omien kansalaisten luovuttaminen”, määrätään seuraavaa:

”1.

a) Sopimuspuolella on oikeus kieltäytyä luovuttamasta omia kansalaisiaan.

b) Sopimuspuoli voi allekirjoittamisensa tai ratifioimis- tai liittymisasiakirjan tallettamisen yhteydessä antamassaan selityksessä kohdaltaan määrittää, mitä ’kansalaisilla’ tässä yleissopimuksessa tarkoitetaan.

c) Kansalaisuus määrätään sen ajankohdan mukaan, jolloin luovuttamista koskeva päätös tehdään. – –

2. Mikäli se osapuoli, jolle luovuttamispyyntö on esitetty, ei luovuta omia kansalaisiaan, sen on pyynnön esittäneen osapuolen pyynnöstä alistettava asia omille asianomaisille viranomaisilleen syytteen nostamista varten, mikäli siihen katsotaan olevan aihetta. Tätä varten rikosasian selvittämistä varten kootut asiakirjat, tiedot ja näytöt on lähetettävä maksutta niin kuin 12 artiklan 1 kohdassa määrätään. Pyynnön esittäneelle osapuolelle on ilmoitettava siitä, mihin tuloksiin pyyntö on johtanut.”

6. Eurooppalaisen luovuttamissopimuksen 6 artiklan osalta Suomen tasavalta on antanut seuraavan selityksen:

”[Tässä yleissopimuksessa] ’kansalaisilla’ tarkoitetaan Suomen osalta Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kansalaisia sekä näissä valtioissa pysyvästi asuvia ulkomaalaisia.”

B Suomen oikeus

7. Suomen perustuslain 9 §:n 3 momentin (1999/731) mukaan ”Suomen kansalaista ei saa – – vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää toiseen maahan. Lailla voidaan kuitenkin säätää, että Suomen kansalainen voidaan rikoksen johdosta tai oikeudenkäyntiä varten – – luovuttaa tai siirtää maahan, jossa hänen ihmisoikeutensa ja oikeusturvansa on taattu”.

8. Rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta 7.7.1970 annetun lain (456/1970) [4] 2 §:ssä säädetään, että Suomen kansalaista ei saa luovuttaa.

3 Jäljempänä eurooppalainen luovuttamissopimus.

4 Jäljempänä yleinen luovuttamislaki.

9. Yleisen luovuttamislain 14 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Oikeusministeriö ratkaisee, onko luovuttamispyyntöön suostuttava.”

10. Yleisen luovuttamislain 16 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Jos luovutettavaksi pyydetty henkilö tutkinnassa tai oikeusministeriöön ennen asian ratkaisemista toimitetussa kirjoituksessa on ilmoittanut katsovansa, ettei luovuttamiseen ole laillisia edellytyksiä, ministeriön on, jollei luovuttamispyyntöä heti hylätä, ennen asian ratkaisemista pyydettävä siitä korkeimman oikeuden lausunto. Ministeriö voi muutenkin pyytää lausunnon, milloin se pitää sitä tarpeellisena.”

11. Yleisen luovuttamislain 17 §:n mukaan ”korkein oikeus tutkii, huomioon ottaen lain 1–10 §:n säännökset ja Suomea velvoittavan kansainvälisen sopimuksen vastaavat määräykset, voidaanko luovuttamispyyntöön suostua. Jos korkein oikeus katsoo, että luovuttamiselle on olemassa este, luovuttamispyyntöön ei voida suostua”.

12. Lisäksi muun kuin unionin jäsenvaltion tuomioistuimen määräämä vankeusrangaistus voidaan panna Suomessa täytäntöön noudattaen kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa 16.1.1987 annettua lakia (21/1987). Tämän lain 3 §:n sanamuoto on seuraava:

”Seuraamus, jonka vieraan valtion tuomioistuin on määrännyt, saadaan panna täytäntöön Suomessa, jos:

1) tuomio on saanut lainvoiman ja se on täytäntöönpanokelpoinen siinä valtiossa, jossa se on annettu;

– –

3) valtio, jossa seuraamus on määrätty, on sitä pyytänyt tai on siihen suostunut.

Vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus voidaan 1 momentin mukaisesti panna täytäntöön Suomessa, jos tuomittu on Suomen kansalainen tai Suomessa pysyvästi asuva ulkomaalainen ja tuomittu on suostunut siihen. – –”

II Pääasian tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymykset

13. Raugevicius, joka on Liettuan ja Venäjän kansalainen, todettiin 1.2.2011 Venäjällä syylliseksi huumausainerikokseen, kun hän oli ilman myyntitarkoitusta pitänyt hallussaan 3,04 grammaa heroiinia sisältävää seosta. Hänet tuomittiin ehdolliseen vankeusrangaistukseen.

14. Leningradin (Venäjä) alueella toimiva tuomioistuin kumosi 16.11.2011 ehdollisen vankeustuomion valvontavelvoitteiden rikkomisen johdosta ja tuomitsi Raugeviciuksen neljän vuoden vankeusrangaistukseen.

15. Raugeviciuksesta on annettu 12.7.2016 kansainvälinen etsintäkuulutus.

16. Raugevicius on määrätty matkustuskieltoon käräjäoikeuden (Suomi) päätöksellä 12.12.2016.

17. Venäjän federaatio on esittänyt 27.12.2016 Suomen tasavallalle luovuttamispyynnön, jossa se pyysi, että Raugevicius vangitaan ja luovutetaan Venäjälle vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa varten.

18. Raugevicius on ilmoittanut vastustavansa luovuttamistaan ja vedonnut muun muassa siihen, että hän on jo pitkään asunut Suomessa ja että hänellä on tässä jäsenvaltiossa kaksi lasta, jotka ovat Suomen kansalaisia.

19. Oikeusministeriö on 7.2.2017 pyytänyt korkeimmalta oikeudelta lausunnon siitä, onko Raugeviciuksen luovuttamiselle Venäjälle oikeudellinen este.

20. Korkein oikeus esittää, että kun se antaa lausuntonsa luovuttamispyynnön yhteydessä, sen asema on erilainen kuin yleensä lainkäyttöasioissa. Se katsoo kuitenkin, että myös tässä yhteydessä sitä on pidettävä SEUT 267 artiklassa tarkoitettuna ”tuomioistuimena” unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön [5] perusteella, kun otetaan huomioon sen lakisääteisyys, pysyvyys, sen tuomiovallan pakottavuus, menettelyn kontradiktorisuus, toimiminen oikeussääntöjen soveltajana ja riippumattomuus. Korkein oikeus lisää, että sen käsiteltävänä on oikeudellinen riita, koska Raugevicius on kiistänyt luovuttamisen lailliset edellytykset ja oikeusministeriö on katsonut, ettei luovuttamispyyntöä ollut syytä heti hylätä. Lopuksi lausunto, joka sen on annettava, on sitova niin, että luovuttamispyyntöön ei voida suostua, jos korkein oikeus on katsonut, että luovuttamiselle on este. Tässä tilanteessa korkein oikeus katsoo, että sitä pyydetään lausumaan menettelyssä, jonka tarkoituksena on ratkaisun antaminen tuomiovaltaa käyttäen.

21. Korkein oikeus korostaa, että luovuttamispyyntö perustuu eurooppalaiseen luovuttamissopimukseen ja ettei viimeksi mainitussa, kuten ei useissa muissakaan kansainvälisissä yleissopimuksissa, velvoiteta valtiota, joka kieltäytyy luovuttamasta omia kansalaisiaan, ryhtymään toimenpiteisiin toisessa valtiossa määrätyn rangaistuksen täytäntöönpanemiseksi. Unionin ja Venäjän federaation välillä ei ole luovuttamista koskevaa yleissopimusta, eikä Suomen tasavalta ole myöskään allekirjoittanut kahdenvälistä luovuttamissopimusta Venäjän federaation kanssa.

22. Korkeimman oikeuden mukaan kansainväliset yleissopimukset, jotka koskevat rikostuomioiden tunnustamista ja tuomittujen siirtoa, voivat olla merkityksellisiä, koska näiden yleissopimusten tavoitteena on taata, että tuomittu voi suorittaa rangaistuksensa kansalaisuus- tai asuinvaltiossaan, mikä voi edistää hänen kuntoutumistaan ja sopeutumistaan uudelleen yhteiskuntaan.

23. Korkein oikeus korostaa, että unionin tuomioistuin on 6.9.2016 annetussa tuomiossa Petruhhin [6] ensimmäistä kertaa ottanut kantaa siihen, miten unionin oikeus vaikuttaa unionin kansalaisen luovuttamiseen unionin ulkopuolelle asianomaisen jäsenvaltion tekemän kansainvälisen luovuttamissopimuksen nojalla. Se muistuttaa, että kyseinen tuomio koski kolmannen valtion esittämää luovuttamispyyntöä syytetoimia varten rikoksen johdosta.

24. Korkeimman oikeuden arvioitavana on nyt kuitenkin toisenlainen tilanne. Sen ratkaistavana on näin ollen kysymys siitä, voidaanko unionin tuomioistuimen 6.9.2016 antamassa tuomiossa Petruhhin [7] esitettyjä linjauksia suoraan soveltaa myös sellaisiin luovuttamistilanteisiin, joissa unionin kansalaista pyydetään luovutettavaksi kolmanteen valtioon vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa varten. On siis määritettävä, voidaanko ja tarvittaessa millä tavoin unionin oikeuden yhteistyömekanismeja rikosasioissa käyttää tilanteessa, jossa rikoksesta on jo kolmannessa valtiossa annettu täytäntöönpanokelpoinen tuomio.

25. Korkein oikeus muistuttaa, että SEUT 21 artiklan mukaan jokaisella unionin kansalaisella on oikeus vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella. Riski siitä, että tällainen kansalainen voitaisiin luovuttaa unionin ulkopuoliseen valtioon, jos hän poistuu kansalaisuusvaltiostaan toisen jäsenvaltion alueelle, voi vaikuttaa hänen liikkumisvapauteensa. Korkeimman oikeuden käsityksen mukaan tämän

5 Korkein oikeus mainitsee tältä osin erityisesti 19.12.2012 annetun tuomion Epitropos tou Elegktikou Synedriou (C-363/11, EU:C:2012:825, 18 kohta).

6 C-182/15, EU:C:2016:630.

7 C-182/15, EU:C:2016:630.

liikkumisvapautta haittaavan vaikutuksen kannalta on merkityksetöntä, koskeeko luovuttamispyyntö syytetoimia vai rangaistuksen täytäntöönpanoa kolmannessa valtiossa. Se katsoo lisäksi, ettei sillä seikalla, että asianomainen on myös sen kolmannen valtion kansalainen, joka pyytää häntä luovutettavaksi, ole merkitystä tarkasteltaessa hänen tilannettaan unionin oikeuden perusteella. Korkein oikeus toivoo kuitenkin saavansa unionin tuomioistuimelta vahvistuksen näiltä osin.

26. Tämä tuomioistuin korostaa, että Suomen kansalaista ja muun jäsenvaltion kansalaista kohdellaan eri tavalla, koska ainoastaan viimeksi mainittu voidaan luovuttaa Suomen lainsäädännön mukaan. Kyseinen tuomioistuin huomauttaa kuitenkin, että unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluvassa tilanteessa omien kansalaisten ja muiden jäsenvaltioiden kansalaisten asettaminen eri asemaan edellyttää unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä hyväksyttyjen oikeuttamisperusteiden täyttymistä. Tässä yhteydessä korkein oikeus mainitsee sen riskin estämisen, että rikoksen tehneet henkilöt jäävät rankaisematta, mitä on pidetty hyväksyttävänä päämääränä 6.9.2016 annetussa tuomiossa Petruhhin.[8] Sekä luovuttaminen syytetoimia varten että luovuttaminen tuomion täytäntöönpanemiseksi vastaavat tähän tavoitteeseen. Tämän tuomioistuimen mukaan on siis arvioitava sitä, ovatko Suomen kansalaiset rangaistuksen täytäntöönpanon suhteen muista unionin kansalaisista poikkeavassa asemassa.

27. Korkein oikeus korostaa tässä yhteydessä, että vaikka kansainvälisiin luovuttamista koskeviin sopimuksiin sisältyy pääsääntöisesti velvoite ryhtyä syytetoimiin omaa kansalaista vastaan, jos tätä ei luovuteta, velvollisuutta panna rangaistus täytäntöön kansallisella alueella siinä tapauksessa, että luovuttamisesta kieltäydytään, ei ole. Tämä käy ilmi erityisesti eurooppalaisen luovuttamissopimuksen 6 artiklan 2 kohdasta. Sitä paitsi Suomen tasavalta ei ole, kuten eivät monet muutkaan jäsenvaltiot, osapuolena sellaisessa rikostuomioiden kansainvälistä tunnustamista koskevassa yleissopimuksessa,[9] josta seuraisi yleinen velvoite panna täytäntöön muissa valtioissa annettuja tuomioita.

28. Korkein oikeus lisää, että Suomen lain mukaan muun kuin toisessa jäsenvaltiossa annetun ulkomaisen tuomion täytäntöönpano edellyttää sekä tuomiovaltion että täytäntöönpanovaltion suostumusta samoin kuin tuomitun henkilön suostumusta lukuun ottamatta poikkeustilanteita, jollaisesta nyt ei ole kysymys. Näyttäisi siten siltä, että vain omien kansalaisten suojaamista luovuttamista vastaan ei voida oikeuttaa sillä perusteella, että valtiolla olisi velvollisuus tai edes tosiasiallinen mahdollisuus panna Suomen alueella täytäntöön ulkomailla määrätyt rangaistukset omien kansalaistensa osalta.

29. Korkein oikeus huomauttaa myös, että kun luovuttamista pyydetään vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa varten, syytetoimiin ryhtymiseen perustuvan yhteistyömekanismin käyttäminen edellyttää uuden oikeudenkäynnin aloittamista saman rikoksen johdosta, mikä voisi loukata ne bis in idem -periaatetta. Vaikka tätä periaatetta, joka sisältyy Euroopan unionin perusoikeuskirjan 50 artiklaan, sovelletaan unionin jäsenvaltioiden välillä ja vaikka sitä ei ole vahvistettu samalla tavalla unionin ulkopuolella, jotkut jäsenvaltiot noudattavat sitä kuitenkin myös kolmannessa valtiossa annetun tuomion osalta.

30. Syytteen nostaminen jäsenvaltiossa, jolta luovuttamista pyydetään, voi lisäksi olla mahdotonta muista oikeudellisista syistä. Jos esimerkiksi käsiteltävässä asiassa Raugevicius olisi Suomen kansalainen, häntä vastaan ei voitaisi nostaa syytettä Suomessa, vaikka Suomen tasavallalla on kansalaisuuteen perustuva syyteoikeus ulkomailla tehdyistä rikoksista. Kun otetaan huomioon, että rikos koski vain melko vähäistä määrää omaan käyttöön tarkoitettua huumausainetta, syyteoikeus Suomessa olisi nimittäin Suomen lain mukaan jo vanhentunut.

8 C-182/15, EU:C:2016:630, 37 kohta.

9 Haagissa 28.5.1970 allekirjoitettu yleissopimus rikostuomioiden kansainvälisestä tunnustamisesta.

31. Korkein oikeus pohtii, onko tarkoituksenmukaista käynnistää unionin tuomioistuimen 6.9.2016 antamassaan tuomiossa Petruhhin [10] osoittaman kaltaista yhteistyömekanismia syytteen nostamista varten tilanteessa, jossa rikoksesta on kolmannessa valtiossa jo annettu tuomio.

32. Tämä tuomioistuin toteaa, että 6.9.2016 annetun tuomion Petruhhin [11] logiikan mukaan näyttää mahdolliselta ilmoittaa sille jäsenvaltiolle, jonka kansalainen unionin kansalainen on, ja odottaa, antaako se eurooppalaisen pidätysmääräyksen syytetoimenpiteitä varten tai jopa rikostuomion täytäntöönpanemiseksi kansallisen lainsäädäntönsä mukaan. Tässä tilanteessa herää kuitenkin kysymys siitä, missä määräajassa kyseisen jäsenvaltion on luovuttamispyynnössä tarkoitetun henkilön edun mukaisesti tehtävä päätöksensä. Sitä paitsi käsiteltävän kaltaisessa asiassa ei ole selvää, että se jäsenvaltio, jonka kansalainen asianomainen on, katsoo, että sillä on aihetta ryhtyä syytetoimiin, erityisesti syyteoikeuden vanhentumisen tai ne bis in idem -periaatteen kansallisen soveltamisen vuoksi. Tällaisessa tilanteessa olisi tiedettävä, onko luovuttamispyynnön vastaanottaneen valtion siis luovutettava toisen jäsenvaltion kansalainen vai onko sen päinvastoin kieltäydyttävä luovuttamisesta ja minkälaisia tapauskohtaisia tekijöitä tulisi ottaa huomioon.

33. Tässä tilanteessa korkein oikeus on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko kansallisia sääntöjä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta arvioitava toisen jäsenvaltion kansalaisten liikkumisvapauden kannalta samalla tavalla siitä riippumatta, koskeeko luovuttamissopimukseen perustuva kolmannen valtion luovuttamispyyntö vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa vai syytetoimia, kuten [6.9.2016 annetussa tuomiossa] Petruhhin [(C-182/15, EU:C:2016:630)]? Onko sillä merkitystä, että luovutettavaksi pyydetty henkilö on paitsi unionin kansalainen myös sen valtion kansalainen, joka on esittänyt luovuttamispyynnön?

2) Asettaako kansallinen laki, jonka mukaan vain omia kansalaisia ei luovuteta unionin ulkopuolelle rangaistuksen täytäntöönpanoa varten, toisen jäsenvaltion kansalaiset epäoikeutetulla tavalla huonompaan asemaan? Onko myös täytäntöönpanotilanteessa sovellettava sellaisia unionin oikeuden mekanismeja, joiden avulla sinänsä hyväksyttävä päämäärä voidaan saavuttaa vähemmän haitallisella tavalla? Miten luovuttamispyyntöön on vastattava tilanteessa, jossa tällaisia mekanismeja soveltaen luovuttamispyynnöstä on ilmoitettu toiselle jäsenvaltiolle, joka ei kuitenkaan esimerkiksi oikeudellisten esteiden vuoksi ryhdy kansalaistaan koskeviin toimenpiteisiin?”

III Asian arviointi

34. Muistutan, että korkeimman oikeuden esittämissä ennakkoratkaisukysymyksissä on kysymys siitä, onko Raugeviciuksen luovuttamiselle Venäjälle olemassa oikeudellinen este, jolloin Suomen viranomaiset eivät voisi hyväksyä kyseisen kolmannen valtion esittämää luovuttamispyyntöä.

35. Kysymyksillään, joita on tarkasteltava yhdessä, ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustelee, onko SEUT 18 ja SEUT 21 artiklaa tulkittava siten, että sellaiseen luovuttamispyyntöön vastaamiseksi, joka kuuluu eurooppalaisen luovuttamissopimuksen soveltamisalaan ja jonka on esittänyt kolmas valtio tässä valtiossa määrätyn rangaistuksen täytäntöönpanemiseksi, muun jäsenvaltion kuin pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion kansalaisiin on sovellettava sääntöä, jossa kielletään viimeksi mainittua jäsenvaltiota luovuttamasta omia kansalaisiaan.

10 C-182/15, EU:C:2016:630.
11 C-182/15, EU:C:2016:630.

36. Aluksi totean, että täytäntöönpantava rangaistus perustuu Leningradin (Venäjä) alueella toimivan tuomioistuimen antamaan päätökseen, jolla Raugeviciukselle 1.2.2011 määrätty ehdollinen vankeustuomio on kumottu ja tämä on määrätty suorittamaan neljän vuoden vankeusrangaistus. Koska tämän uuden rangaistuksen määrääminen näyttää perustuvan siihen, että Raugevicius on rikkonut valvontavelvoitteita, on todennäköistä, että uusi rangaistus on määrätty tämän poissa ollessa. Mikäli ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin vahvistaisi tämän toteamuksen, sen olisi syytä tutkia, onko täytäntöönpantavaa rikostuomiota annettaessa noudatettu oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

37. Tämän tarkennuksen jälkeen 6.9.2016 annetusta tuomiosta Petruhhin [12] ilmenee, että jos unionin ja asianomaisen kolmannen valtion välillä ei ole kansainvälistä yleissopimusta, luovuttamista koskevat säännöt kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan. [13]

38. Unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluvissa tilanteissa kyseessä olevien kansallisten sääntöjen on oltava kuitenkin unionin oikeuden mukaisia. [14]

39. Siten SEUT 18 artiklan, luettuna yhdessä EUT-sopimuksen unionin kansalaisuutta koskevien määräysten kanssa, soveltamisalaan kuuluvia tilanteita ovat ne, jotka koskevat SEUT 21 artiklassa myönnetyn vapauden liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella käyttämistä. [15]

40. Näin ollen on katsottava, että sellaisen Raugeviciuksen kaltaisen unionin kansalaisen, joka on Liettuan kansalainen ja joka on käyttänyt oikeuttaan liikkua vapaasti unionissa asettumalla muuhun jäsenvaltioon kuin siihen, jonka kansalainen hän on, tilanne kuuluu perussopimusten soveltamisalaan SEUT 18 artiklassa tarkoitetuin tavoin.

41. Tähän toteamukseen ei vaikuta millään tavoin se korkeimman oikeuden korostama seikka, että asianomainen on myös hänen luovuttamistaan pyytävän kolmannen valtion kansalainen. Jäsenvaltion ja kolmannen valtion kaksoiskansalaisuus ei voi nimittäin viedä asianomaiselta vapauksia, jotka hänellä on unionin oikeuden perusteella jäsenvaltion kansalaisena. [16] Unionin oikeuden soveltamisalan määrittämiseen ei ole myöskään vaikutusta sillä, että 6.9.2016 annettuun tuomioon Petruhhin [17] johtaneesta asiasta poiketen pääasiassa kyseessä oleva luovuttamispyyntö on esitetty vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa eikä syytetoimia varten.

42. Perussopimusten soveltamisalalla SEUT 18 artiklassa kielletään kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä.

43. Eurooppalaisen luovuttamissopimuksen 6 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan sopimusvaltiot voivat kieltäytyä luovuttamasta omia kansalaisiaan. Kyseistä valtaa on kuitenkin käytettävä primaarioikeuden ja erityisesti EUT-sopimuksen unionin kansalaisten yhdenvertaista kohtelua ja liikkumisvapautta koskevien sääntöjen mukaisesti. [18]

44. Näin ollen sen, että jäsenvaltio soveltaa kansallisen lainsäädäntönsä säännöstä, jonka mukaan omaa kansalaista ei luovuteta, on tapahduttava EUT-sopimuksen ja erityisesti sen 18 ja 21 artiklan mukaisesti. [19]

12 C-182/15, EU:C:2016:630.

13 Ks. tuomio 6.9.2016, Petruhhin (C-182/15, EU:C:2016:630, 26 kohta).

14 Ks. tuomio 6.9.2016, Petruhhin (C-182/15, EU:C:2016:630, 27 kohta).

15 Ks. tuomio 10.4.2018, Pisciotti (C-191/16, EU:C:2018:222, 33 kohta).

16 Ks. tuomio 7.7.1992, Micheletti ym. (C-369/90, EU:C:1992:295, 15 kohta).

17 C-182/15, EU:C:2016:630.

18 Ks. tuomio 10.4.2018, Pisciotti (C-191/16, EU:C:2018:222, 42 kohta).

19 Ks. tuomio 10.4.2018, Pisciotti (C-191/16, EU:C:2018:222, 43 kohta).

45. Unionin tuomioistuin on tältä osin katsonut, että jäsenvaltion kansalliset luovutussäännöt, joissa säädetään erilaisesta kohtelusta sen mukaan, onko kyseessä oleva henkilö tämän jäsenvaltion vai toisen jäsenvaltion kansalainen, minkä seurauksena toisten jäsenvaltioiden kansalaisille, jotka ovat siirtyneet pyynnön vastaanottaneen valtion alueelle, ei anneta luovuttamista vastaan sitä suojaa, jota viimeksi mainitun jäsenvaltion kansalaiset saavat, voivat vaikuttaa toisten jäsenvaltioiden kansalaisten vapauteen liikkua unionissa. [20]

46. Tästä seuraa, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa epäyhdenvertainen kohtelu, joka aiheutuu siitä, että sallitaan unionin kansalaisen, joka on muun kuin pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion kansalainen, kuten Raugevicius, luovuttaminen, merkitsee SEUT 21 artiklassa tarkoitetun vapaan liikkuvuuden rajoitusta. [21]

47. Tällainen rajoitus voi olla oikeutettu vain, jos se perustuu objektiivisiin syihin ja on oikeassa suhteessa kyseessä olevilla kansallisilla, luovuttamista koskevilla säännöillä hyväksyttävästi tavoiteltuun päämäärään. [22]

48. Unionin tuomioistuin on tunnustanut, että rikoksen tehneiden henkilöiden rankaisematta jäämisen riskin estämisen tavoite kuuluu rikollisuuden ehkäisyyn ja torjuntaan. Tämän tavoitteen on katsottava olevan SEU 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen, jolla ei ole sisärajoja, asiayhteydessä luonteeltaan hyväksyttävä päämäärä unionin oikeudessa. [23]

49. Kuitenkin SEUT 21 artiklassa vahvistetun kaltaista perusvapautta rajoittavat toimenpiteet voidaan perustella objektiivisilla syillä ainoastaan silloin, kun kyseiset toimenpiteet ovat tarpeen niiden etujen suojaamiseksi, jotka kyseisillä toimenpiteillä pyritään turvaamaan, ja ainoastaan siltä osin kuin näitä tavoitteita ei voida saavuttaa vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä. [24]

50. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella, sellaisena kuin olen sen esittänyt, herää siis kysymys siitä, voiko Suomen tasavalta toimia Raugeviciuksen suhteen tavalla, joka rajoittaa vähemmän hänen oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen kuin päätös luovuttaa hänet Venäjälle.

51. Määritettäessä sitä, onko olemassa SEUT 21 artiklassa myönnettyjen oikeuksien käyttämiseen vähemmän haitallisesti vaikuttavaa vaihtoehtoista toimenpidettä, jolla tavoite sen riskin estämisestä, että kolmannessa valtiossa vapausrangaistukseen tuomittu henkilö jää rankaisematta, voitaisiin saavuttaa yhtä tehokkaasti kuin luovuttamispäätöksellä, unionin tuomioistuin on 6.9.2016 antamassaan tuomiossa Petruhhin [25] todennut luovuttamispyynnöstä syytetoimia varten, että on tärkeää antaa etusija tietojenvaihdolle sen jäsenvaltion kanssa, jonka kansalainen asianomainen henkilö on, jotta kyseisen jäsenvaltion viranomaisille annetaan tarvittaessa mahdollisuus antaa eurooppalainen pidätysmääräys syytetoimia varten. Unionin tuomioistuin katsoo siten, että kun jäsenvaltio, johon unionin kansalainen, joka on toisen jäsenvaltion kansalainen, on siirtynyt, saa luovuttamispyynnön sellaiselta kolmannelta valtiolta, jonka kanssa se on tehnyt luovuttamista koskevan sopimuksen, sen on ilmoitettava tästä sille jäsenvaltiolle, jonka kansalainen kyseinen unionin kansalainen on, ja mahdollisesti viimeksi mainitun jäsenvaltion pyynnöstä luovutettava kyseinen unionin kansalainen sille eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston

20 Ks. tuomio 10.4.2018, Pisciotti (C-191/16, EU:C:2018:222, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

21 Ks. analogisesti tuomio 10.4.2018, Pisciotti (C-191/16, EU:C:2018:222, 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

22 Ks. tuomio 10.4.2018, Pisciotti (C-191/16, EU:C:2018:222, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

23 Ks. tuomio 10.4.2018, Pisciotti (C-191/16, EU:C:2018:222, 47 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

24 Ks. tuomio 10.4.2018, Pisciotti (C-191/16, EU:C:2018:222, 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

25 C-182/15, EU:C:2016:630.

puitepäätöksen 2002/584/YOS,[26] sellaisena kuin se on muutettuna neuvoston 26.2.2009 tehdyllä puitepäätöksellä 2009/299/YOS,[27] säännösten mukaisesti edellyttäen, että kyseinen jäsenvaltio on oman oikeutensa nojalla toimivaltainen asettamaan henkilön syytteeseen alueensa ulkopuolella tehdyistä teoista.[28]

52. Unionin tuomioistuin on 10.4.2018 antamassaan tuomiossa Pisciotti[29] katsonut, että tätä ratkaisua, joka on vahvistettu sellaisessa asiayhteydessä, jossa unionin ja asianomaisen kolmannen valtion välillä ei ollut kansainvälistä luovuttamissopimusta, voidaan soveltaa tilanteeseen, jossa tällaisessa sopimuksessa annetaan pyynnön vastaanottaneelle jäsenvaltiolle valta olla luovuttamatta omia kansalaisiaan.

53. Käsiteltävän asian olosuhteet estävät kuitenkin mielestäni katsomasta, että luovuttamispyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion ja sen jäsenvaltion, jonka kansalainen asianomainen on, välisen yhteistyömekanismin aktivointia, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on tuonut sen esiin 6.9.2016 antamassaan tuomiossa Petruhhin,[30] voitaisiin pitää tarkoituksenmukaisena vaihtoehtona luovuttamiselle.

54. Tämä mekanismi perustuu nimittäin, kuten olemme havainneet, luovuttamispyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion sille jäsenvaltiolle, jonka kansalainen asianomainen henkilö on, antamiin tietoihin, jotta viimeksi mainitun valtion viranomaisille annetaan mahdollisuus antaa tarvittaessa eurooppalainen pidätysmääräys syytetoimia varten.

55. Muistutan, että pääasiassa kyseessä olevan luovuttamispyynnön tarkoituksena on Raugeviciukselle Venäjällä määrätyn rangaistuksen täytäntöönpano. Ei siis ole tutkittava sitä, voisivatko sen jäsenvaltion, jonka kansalainen Raugevicius on, eli Liettuan tasavallan oikeusviranomaiset määrätä uusista syytetoimista häntä vastaan, vaan pikemminkin sitä, muodostaako kyseisen rangaistuksen täytäntöönpano unionissa vaihtoehtoisen toimenpiteen luovuttamiselle vai ei. Korostan myös, että ratkaisu, jolla pyrittäisiin antamaan Liettuan oikeusviranomaisille mahdollisuus antaa eurooppalainen pidätysmääräys uusiin syytetoimiin ryhtymiseksi Raugeviciusta vastaan, olisi vastoin ne bis in idem -periaatetta.

56. Mielestäni ei ole myöskään mahdollista kehitellä mekanismia, jonka avulla Liettuan oikeusviranomaisilla olisi mahdollisuus antaa eurooppalainen pidätysmääräys rangaistuksen täytäntöönpanemiseksi Liettuan alueella. Oikeudellisen esteen lisäksi, jonka muodostaa se seikka, että täytäntöönpantavan rangaistuksen on määrännyt kolmannen valtion tuomioistuin, korostan, että tällaisessa tilanteessa Suomen viranomaiset voisivat perustellusti vedota eurooppalaisen pidätysmääräyksen harkinnanvaraiseen kieltäytymisperusteeseen, joka sisältyy puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohtaan, jonka mukaan täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi kieltäytyä panemasta täytäntöön tällaista pidätysmääräystä, joka on annettu vapausrangaistuksen täytäntöönpanemiseksi, kun etsitty henkilö ”oleskelee täytäntöönpanosta vastaavassa jäsenvaltiossa, on sen kansalainen tai asuu siellä” ja kun tämä valtio sitoutuu panemaan tämän rangaistuksen itse täytäntöön kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

57. Unionin tuomioistuin on jo todennut, että tämän harkinnanvaraisen kieltäytymisperusteen tavoitteena on etenkin sen mahdollistaminen, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi antaa erityistä painoa mahdollisuudelle parantaa etsityn henkilön mahdollisuuksia sopeutua uudelleen yhteiskuntaan hänelle tuomitun rangaistuksen päättyessä.[31]

26 EYVL 2002, L 190, s. 1.

27 EUVL 2009, L 81, s. 24; jäljempänä puitepäätös 2002/584.

28 Ks. tuomio 6.9.2016, Petruhhin (C-182/15, EU:C:2016:630, 48 ja 50 kohta).

29 C-191/16, EU:C:2018:222.

30 C-182/15, EU:C:2016:630.

31 Ks. erityisesti tuomio 29.6.2017, Popławski (C-579/15, EU:C:2017:503, 21 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

58. Tässä yhteydessä on tärkeää korostaa, että – kuten korkein oikeus toteaa ennakkoratkaisupyyntöpäätöksessään – Raugevicius on vastustanut luovuttamistaan vedoten erityisesti siihen, että hän on asunut Suomessa jo pitkään ja että hänellä on tässä jäsenvaltiossa kaksi lasta, jotka ovat Suomen kansalaisia.

59. Näitä tosiseikkoja ei ole asetettu kyseenalaisiksi tämän menettelyn aikana. Totean lisäksi, että unionin tuomioistuin ei ole voinut esittää 14.5.2018 pidetyssä asianosaisten kuulemiseksi järjestetyssä istunnossa kysymyksiä Suomen tasavallalle eikä Raugeviciuksen edustajalle näiden seikkojen vahvistamiseksi ja Raugeviciuksen ja tämän jäsenvaltion välisten liittymien täsmentämiseksi, koska kumpikaan näistä kahdesta osapuolesta ei katsonut tarpeelliseksi osallistua kyseiseen istuntoon. Nojaudun näin ollen ainoastaan käytettävissäni oleviin eli ennakkoratkaisupyyntöpäätöksestä ilmeneviin tosiseikkoihin.

60. Sillä perusteella, että Raugevicius on asunut Suomessa jo pitkään ja että hänellä on tässä jäsenvaltiossa kaksi lasta, jotka ovat Suomen kansalaisia, on katsottava, että jotta edistettäisiin hänen sopeutumistaan uudelleen yhteiskuntaan rangaistuksen suorittamisen jälkeen, Venäjällä määrätty tuomio olisi pantava täytäntöön Suomen alueella tarvittaessa sen jälkeen, kun se on mukautettu vastaamaan Suomen rikoslainsäädännössä samanluonteisesta rikoksesta säädettyä rangaistusta.

61. Venäjän viranomaisten luovuttamispyyntöön annettavassa Suomen tasavallan vastauksessa on näin ollen otettava huomioon yhteiskuntaan uudelleen sopeuttamista koskeva rangaistuksen tavoite, joka liittyy läheisesti perusoikeuskirjan 1 artiklassa vahvistettuun ihmisarvon käsitteeseen.

62. Rangaistuksen täytäntöönpano tapahtuu vasta sen jälkeen, kun rangaistus on määrätty lainvoimaisella tuomiolla. Kyse on näin ollen rikosprosessin viimeisestä vaiheesta, jonka kuluessa tuomio pannaan täytäntöön.

63. Se kattaa kaikki toimenpiteet, joilla voidaan yhtäältä taata rangaistuksen aineellinen täytäntöönpano ja toisaalta varmistaa tuomitun sosiaalinen kuntoutus. Toimivaltaisten oikeusviranomaisten on tässä yhteydessä vahvistettava rangaistuksen suorittamista ja järjestämistä koskevat menettelytavat päättämällä esimerkiksi vankilan ulkopuolelle sijoittamisesta, poistumisluvista, osittaisesta vapaudesta, rangaistuksen täytäntöönpanon jaksottamisesta ja keskeyttämisestä, vangin ennenaikaiseen tai ehdonalaiseen vapauteen päästämistä koskevista toimenpiteistä tai elektroniseen valvontaan asettamisesta. Oikeus rangaistusten täytäntöönpanoon kattaa myös toimenpiteet, jotka voidaan toteuttaa tuomitun vapauttamisen jälkeen, kuten hänen asettamisensa tuomioistuimen valvontaan tai osallistumisensa kuntoutukseen, taikka uhreille suoritettavia korvauksia koskevat toimenpiteet.

64. Tästä näkökulmasta oikeusviranomaisten on määrättävä yksilökohtaisesti kaikki rangaistusten täytäntöönpano- ja järjestämistoimenpiteet siten, että yhteiskunnan etu ja uhrien oikeudet huomioon ottaen paitsi ehkäistään rikosten uusimista myös edistetään tuomitun sopeutumista ja sosiaalista kuntoutusta.

65. Rangaistuksen täytäntöönpano jäsenvaltiossa, jossa asianomainen asuu perheensä kanssa, edistää osaltaan hänen ja sen yhteisön välisen kuilun kaventamista, johon hän integroituu uudelleen rangaistuksensa täytäntöönpanon jälkeen. Tämän paikan määrääminen rangaistuksen täytäntööpanoa varten on tarpeen sen sosiaalisen siteen säilyttämiseksi, jonka asianomainen on luonut ja joka on mahdollistanut hänen ottamisensa mukaan kyseiseen yhteiskuntaan ja joka näin ollen edistää hänen sopeutumistaan uudelleen yhteiskuntaan vapausrangaistuksen suorittamisen jälkeen.

66. Siirto muodostaa rangaistuksen täytäntöönpanotoimenpiteen.[32] Se mahdollistaa rangaistuksen määräämisen yksilöllisesti, minkä tavoitteena on edistää tuomitun henkilön sopeutumista uudelleen yhteiskuntaan.

67. Kuten unionin tuomioistuin on jo todennut, unionin kansalaisen sopeutuminen uudelleen yhteiskuntaan siinä jäsenvaltiossa, johon hän on aidosti kotoutunut, ei ole ainoastaan asianomaisen henkilön vaan myös koko unionin edun mukaista.[33]

68. Merkitys, jonka unionin lainsäätäjä on antanut sopeuttamista uudelleen yhteiskuntaan koskevalle tavoitteelle, vahvistetaan nimenomaisesti muun muassa vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta rikosasioissa annettuihin tuomioihin, joissa määrätään vapausrangaistus tai vapauden menetyksen käsittävä toimenpide, niiden täytäntöönpanemiseksi Euroopan unionissa 27.11.2008 tehdyssä neuvoston puitepäätöksessä 2008/909/YOS,[34] jonka 3 artiklan 1 kohdassa täsmennetään, että sen tavoitteena on ”tuomitun sosiaalisen kuntoutuksen helpottami[nen]”.

69. Lisäksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on korostanut jäsenvaltioiden velvollisuutta ottaa huomioon vankien sopeuttamista uudelleen yhteiskuntaan koskeva tavoite kehittäessään kriminaalipolitiikkaansa.[35]

70. Kun otetaan huomioon tavoiteltu päämäärä, joka on parantaa kolmannessa valtiossa vapausrangaistukseen tuomitun henkilön mahdollisuuksia sopeutua uudelleen yhteiskuntaan, luovutuspyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion kansalaisia ja toisten jäsenvaltioiden kansalaisia, jotka asuvat kyseisessä valtiossa, ei lähtökohtaisesti pitäisi kohdella eri tavalla.[36]

71. Toisten jäsenvaltioiden kansalaiset, joilla on todellinen, vakaa ja pysyvä side luovuttamispyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion yhteiskuntaan, ovat nimittäin viimeksi mainitun jäsenvaltion kansalaisten tilanteeseen verrattavissa olevassa tilanteessa. Heidän kohtelemisensa eri tavalla niin, että heille ei anneta samoja mahdollisuuksia sopeutua uudelleen yhteiskuntaan, merkitsisi näin ollen SEUT 18 artiklan vastaista kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää. On ristiriidassa itse unionin kansalaisuuden käsitteen kanssa väittää, että ainoastaan henkilöillä, jotka ovat pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion kansalaisia, voi olla tällainen side.[37]

72. Rangaistuksen yhteiskuntaan uudelleen sopeuttamista koskeva tavoite vaikuttaa siten olevan yhdenvertaistava sääntö, joka sellaisenaan liittyy unionin kansalaisen asemaan.

73. Korostan tässä yhteydessä, että Suomen kansalaisten ja muiden jäsenvaltioiden kansalaisten, jotka asuvat Suomessa, erilaista kohtelua ei voi oikeuttaa käsiteltävässä asiassa rikoksen tehneiden henkilöiden rankaisematta jäämisen riskin estämistä koskeva tavoite, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on tuonut sen esiin 6.9.2016 antamassaan tuomiossa Petruhhin.[38]

74. Venäjällä Raugeviciukselle määrätyn rangaistuksen täytäntöönpano Suomen alueella näyttää nimittäin mahdolliselta kahdella perusteella.

32 Ks. tältä osin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 27.6.2006, Szabó v. Ruotsi (CE:ECHR:2006:0627DEC002857803, s. 12).

33 Ks. erityisesti tuomio 17.4.2018, B ja Vomero (C-316/16 ja C-424/16, EU:C:2018:256, 75 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

34 EUVL 2008, L 327, s. 27.

35 Ks. erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 30.6.2015, Khoroshenko v. Venäjä (CE:ECHR:2015:0630JUD004141804, 121 kohta).

36 Ks. analogisesti puitepäätöksen 2002/584 4 artiklan 6 alakohdan osalta tuomio 5.9.2012, Lopes Da Silva Jorge (C-42/11, EU:C:2012:517, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

37 Ks. vastaavasti julkisasiamies Mengozzin ratkaisuehdotus Lopes Da Silva Jorge (C-42/11, EU:C:2012:151, 50 ja 51 kohta), jossa korostetaan lisäksi, että ”unionin oikeudessa vahvistetusta liikkumis- ja oleskeluvapaudesta seuraa myös, ettei nykyään ole enää mahdollista tehdä kumoamatonta olettamaa, jonka mukaan tuomitun mahdollisuudet sopeutua uudelleen yhteiskuntaan ovat suurimmat vain valtiossa, jonka kansalainen hän on” (51 kohta).

38 C-182/15, EU:C:2016:630, 37 kohta.

75. Ensinnäkin tällainen mahdollisuus johtuu mielestäni tuomittujen siirtämisestä 21.3.1983 tehtyyn Euroopan neuvoston yleissopimukseen sisältyvistä säännöistä.[39]

76. Kuten tämän yleissopimuksen johdanto-osassa mainitaan, sopimuksella kehitetään rikosoikeuden alan kansainvälistä yhteistyötä, joka ”edistä[ä] oikeudenhoidon päämääriä ja tuomittujen saattamista yhteiskuntakelpoisiksi”.

77. Tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen 3 artiklan 1 kappaleen a kohdassa määrätään yhtenä siirtämisen edellytyksistä, että tuomittu voidaan siirtää, ”jos hän on täytäntöönpanovaltion kansalainen”. Tämän saman yleissopimuksen 3 artiklan 4 kappaleen mukaan ”sopimusvaltio voi milloin tahansa Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitettavassa selityksessä määritellä, mitä se omalta osaltaan tarkoittaa ’kansalaisella’ tätä yleissopimusta sovellettaessa”.[40] Suomen tasavalta on 29.1.1987 tallettamassaan selityksessä ilmoittanut, että se tarkoittaa 3 artiklan 4 kappaleen mukaisesti ”’kansalaisella’ täytäntöönpanovaltion kansalaista sekä *sellaisia ulkomaalaisia, joilla on kotipaikkansa täytäntöönpanovaltiossa*”.[41]

78. Suomen tasavalta on siis päättänyt ulottaa tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen määräykset koskemaan ”ulkomaalaisia, joilla on kotipaikkansa” sen alueella.

79. Tarkasteltaessa mahdollisuutta panna rangaistus täytäntöön Suomessa olisi myös otettava tarvittaessa huomioon tuomittujen siirtämistä koskevan yleissopimuksen 18.12.1997 tehty lisäpöytäkirja,[42] jonka 2 artikla koskee tuomiovaltiosta paenneita henkilöitä.

80. Toiseksi ja joka tapauksessa mahdollisuus panna täytäntöön Suomen alueella Raugeviciukselle Venäjällä määrätty rangaistus johtuu kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetusta laista, jonka 3 §:ssä säädetään, että seuraamus, jonka vieraan valtion tuomioistuin on määrännyt, saadaan panna täytäntöön Suomessa, jos tuomio on saanut lainvoiman ja se on täytäntöönpanokelpoinen siinä valtiossa, jossa se on annettu, ja jos valtio, jossa seuraamus on määrätty, on sitä pyytänyt tai on siihen suostunut. Tämän saman pykälän mukaan vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus voidaan panna täytäntöön Suomessa, jos tuomittu on Suomen kansalainen tai Suomessa pysyvästi asuva ulkomaalainen ja tuomittu on suostunut siihen.

81. Edellä esitetyistä seikoista seuraa, että rikoksen tehneiden henkilöiden rankaisematta jäämisen riskin estämisen tavoitteen ja etsityn henkilön mahdollisuuksien sopeutua uudelleen yhteiskuntaan hänelle määrätyn rangaistuksen päättymisen jälkeen parantamista koskevan tavoitteen saavuttamiseksi ei ole tarpeen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa turvautua luovuttamispyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion ja sen jäsenvaltion, jonka kansalainen asianomainen on, väliseen unionin tuomioistuimen 6.9.2016 antamassaan tuomiossa Petruhhin[43] vahvistaman kaltaiseen yhteistyömekanismismiin, jonka käytännön täytäntöönpano on monimutkaista ja jonka seuraukset ovat epävarmoja. Kun nimittäin otetaan huomioon liittymät, jotka Raugeviciuksella näyttää olevan Suomeen, ei olisi mitään intressiä rankaisematta jäämisen riskin estämisen eikä yhteiskuntaan uudelleen

39 Ks. analogisesti kyseisen yleissopimuksen huomioonottamisesta mahdollisuuden luomiseksi jäsenvaltiolle panna täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa määrätty rangaistus tuomio 5.9.2012, Lopes Da Silva Jorge (C-42/11, EU:C:2012:517, 44–49 kohta).

40 Tuomittujen siirtämisestä tehtyyn yleissopimukseen liittyvässä selitysmuistiossa todetaan tältä osin, että ”tätä mahdollisuutta, joka vastaa luovuttamista koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen 6 artiklan [1 kohdan b alakohdassa] määrättyä mahdollisuutta, on tulkittava laajasti: kyse on mahdollisuuden antamisesta sopimusvaltioille ulottaa yleissopimuksen soveltaminen muihin henkilöihin kuin ’kansalaisiin’ asianomaisen valtion kansalaisuutta koskevan lainsäädännön mukaisessa suppeassa merkityksessä, esimerkiksi kansalaisuudettomiin henkilöihin tai muiden valtioiden kansalaisiin, jotka ovat juurtuneet kyseiseen maahan, koska he asuvat siellä vakinaisesti” (s. 4, 20 kohta).

41 Kursivointi tässä. Unionin tuomioistuin on korostanut tällaisen selityksen olemassaoloa 5.9.2012 antamassaan tuomiossa Lopes Da Silva Jorge (C-42/11, EU:C:2012:517, 48 kohta).

42 Tuomittujen siirtämistä koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan muuttamisesta 22.11.2017 tehdyn pöytäkirjan osalta on todettava, että se ei ole tullut tähän päivään mennessä vielä voimaan.

43 C-182/15, EU:C:2016:630.

sopeuttamisen näkökulmasta edistää hänelle määrätyn rangaistuksen täytäntöönpanoa Liettuassa. Tämän vuoksi katson, että tässä asiayhteydessä ei vaikuta tarpeelliselta ilmoittaa jäsenvaltiolle, jonka kansalainen asianomainen on, jotta sille annettaisiin mahdollisuus antaa eurooppalainen pidätysmääräys syytetoimenpiteitä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa varten.

82. Sitä vastoin jäsenvaltion, jonka on vastattava luovuttamispyyntöön näissä olosuhteissa, on käytettävä SEUT 18 ja SEUT 21 artiklan nojalla kaikkia rikosoikeuden alan kansainvälisen yhteistyön välineitä, jotka ovat sen käytettävissä pyynnön esittäneen kolmannen valtion suhteen, saadakseen viimeksi mainitun suostumuksen asianomaiselle määrätyn vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon alueellaan mahdollisesti sen jälkeen, kun rangaistus on mukautettu vastaamaan sen omassa rikoslainsäädännössä samanluonteisesta rikoksesta säädettyä rangaistusta. Toimimalla tällä tavoin yhteistyössä kolmannen valtion kanssa, joka pyytää luovuttamista rangaistuksen täytäntöönpanemiseksi alueellaan, pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio toimii vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden käyttöä vähemmän rajoittavalla tavalla ja estää samalla mahdollisuuksien mukaan riskin siitä, että tuomioon johtanut rikos jää rankaisematta, jos rangaistusta ei panna täytäntöön. Näin toimimalla luovuttamispyynnön vastaanottanut jäsenvaltio edistää tuomitun sopeutumista uudelleen yhteiskuntaan rangaistuksen suorittamisen jälkeen. Mielestäni on näin ollen perustavanlaatuisen tärkeää ottaa huomioon tavoite, jolla pyritään edistämään sopeutumista uudelleen yhteiskuntaan, samanaikaisesti sen tavoitteen kanssa, jolla pyritään estämään rankaisematta jääminen, antamalla etusija ratkaisulle, jolla voidaan saavuttaa molemmat tavoitteet.

83. Lyhyesti sanoen tutkiessaan sitä, voidaanko vaihtoehtoisilla toimenpiteillä, jotka rajoittavat unionin kansalaisen vapaata liikkuvuutta vähemmän kuin hänen luovuttamisensa, saavuttaa yhtä tehokkaasti rikoksen tehneiden henkilöiden rankaisematta jäämisen riskin estämistä koskeva tavoite, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on otettava huomioon toinen unionin oikeudessa aivan yhtä perustavanlaatuinen tavoite eli tavoite helpottaa tuomittujen sopeutumista uudelleen yhteiskuntaan. Tästä näkökulmasta ei ole tarkasteltava ainoastaan – kuten Euroopan komissio on perustellusti korostanut – unionissa voimassa olevia rikosoikeuden alan sisäisen yhteistyön muotoja vaan myös sellaisia rikosoikeuden alan yhteistyön muotoja jäsenvaltioiden ja kolmansien valtioiden välillä, jotka perustuvat kansainvälisiin sopimuksiin ja erityisesti niihin, jotka on tehty sellaisten kansainvälisten organisaatioiden puitteissa, joiden kanssa unioni tekee yhteistyötä.

84. Lisään lopuksi, että Suomen viranomaisten päätöksen, jolla kieltäydyttäisiin hyväksymästä Venäjän federaation esittämää luovuttamispyyntöä, ei voitaisi katsoa olevan eurooppalaisen luovuttamissopimuksen määräysten vastainen.

85. Kuten olen todennut aikaisemmin, Suomen tasavalta voi nimittäin kieltäytyä luovuttamasta omia kansalaisiaan eurooppalaisen luovuttamissopimuksen 6 artiklan 1 kohdan a alakohdan perusteella. On korostettava, että tämän saman sopimuksen 6 artiklan 1 kohdan b alakohdassa annetun mahdollisuuden mukaisesti Suomen tasavalta on päättänyt selityksessä määritellä, että kyseisessä yleissopimuksessa ”kansalaisilla” tarkoitetaan ”Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kansalaisia *sekä näissä valtioissa pysyvästi asuvia ulkomaalaisia*”.[44]

86. Tässä tapauksessa Suomen tasavallan kyseisessä selityksessä ilmaisema tahto yhdenvertaistaa suoja luovuttamista vastaan ei voi Raugeviciuksen kaltaisen unionin kansalaisen osalta jäädä kuolleeksi kirjaimeksi. SEUT 18 ja SEUT 21 artikla edellyttävät, että Suomen tasavalta toteuttaa sen täysimääräisesti.

44 Kursivointi tässä.

87. Katson näin ollen, että SEUT 18 ja SEUT 21 artiklaa on tulkittava siten, että kun kolmas valtio esittää pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa jäsenvaltiolle, johon unionin kansalainen, joka on toisen jäsenvaltion kansalainen, on siirtynyt, luovuttamispyynnön kyseisessä valtiossa määrätyn vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa varten, pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion on tutkittava, olisiko rangaistuksen täytäntöönpano tässä jäsenvaltiossa omiaan edistämään kyseisen henkilön sopeutumista uudelleen yhteiskuntaan, kun otetaan huomioon tuomitun henkilön liittymät tähän valtioon.[45] Jos näin on, kyseisen jäsenvaltion on otettava käyttöön kaikki rikosoikeuden alan kansainvälisen yhteistyön välineet, jotka ovat sen käytettävissä pyynnön esittäneen kolmannen valtion suhteen, saadakseen viimeksi mainitun suostumuksen kyseessä olevan rangaistuksen täytäntöönpanoon alueellaan tarvittaessa sen jälkeen, kun rangaistus on mukautettu vastaamaan sen rikoslainsäädännössä samanluonteisesta rikoksesta säädettyä rangaistusta.

IV Ratkaisuehdotus

88. Edellä esitettyjen seikkojen perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa korkeimman oikeuden (Suomi) esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

SEUT 18 ja SEUT 21 artiklaa on tulkittava siten, että kun kolmas valtio esittää pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa jäsenvaltiolle, johon unionin kansalainen, joka on toisen jäsenvaltion kansalainen, on siirtynyt, luovuttamispyynnön kyseisessä valtiossa määrätyn vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa varten, pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion on tutkittava, olisiko rangaistuksen täytäntöönpano tässä jäsenvaltiossa omiaan edistämään kyseisen henkilön sopeutumista uudelleen yhteiskuntaan, kun otetaan huomioon tuomitun henkilön liittymät tähän valtioon. Jos näin on, kyseisen jäsenvaltion on otettava käyttöön kaikki rikosoikeuden alan kansainvälisen yhteistyön välineet, jotka ovat sen käytettävissä pyynnön esittäneen kolmannen valtion suhteen, saadakseen viimeksi mainitun suostumuksen kyseessä olevan rangaistuksen täytäntöönpanoon alueellaan tarvittaessa sen jälkeen, kun rangaistus on mukautettu vastaamaan sen rikoslainsäädännössä samanluonteisesta rikoksesta säädettyä rangaistusta.

45 Luovuttamispyynnön vastaanottanut jäsenvaltio voi tässä yhteydessä nojautua analogisesti puitepäätöksen 2008/909 johdanto-osan yhdeksännessä perustelukappaleessa lueteltuihin arviointiperusteisiin. Ks. tältä osin Martufi, A., "Assessing the resilience of 'social rehabilitation' as a rationale for transfer: A commentary on the aims of Framework Decision 2008/909/JHA", *New Journal of European Criminal Law*, Sage Publishing, New York, 2018, nide 9, nro 1, s. 43–61.